

การบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย

อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

The Organization Participate Network Administrative In Community Development of Mae Lai Sub-District Municipality Muang District Phare Province

สมจิต ขอนวงศ์ ธาดา เจริญกุล

สายันท์ อินันใจ นิตพงษ์ กาวิวล

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ดำเนิน หมายดี

อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และศึกษารูปแบบการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) คือ การวิจัยคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามผลการวิจัย พบว่า

เชิงปริมาณ

ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.10) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.18) ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.12) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.14) ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.11) ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.16) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.15)

เชิงคุณภาพ

รูปแบบการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนตำบลแม่หล่าย คือ มีการแบ่งกลุ่มในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนและสร้างความรักความสามัคคีร่วมกันในการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของทุกคนในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น การมีส่วนร่วมนั้นเป็นอำนาจในการตัดสินใจของบุคคลกลุ่มต่างๆ แต่ละเครือข่ายขององค์กร ในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานที่อาศัยความพร้อมเพรียงและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดสามารถเข้าใจสถานการณ์ของงานโดยภาพรวมทั้งหมดโดยเฉพาะการทำให้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน กลุ่ม องค์กร ที่อยู่ในกระบวนการคิดริเริ่มตัดสินใจวางแผนงาน และดำเนินงานส่งผลให้การบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่หล่ายมีการบริหารงานแบบเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหาร, องค์กรเครือข่าย, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The purposes of this research are 1. To study The administration through cooperative organization network in community development of Mae Lai municipality, Muang Phrae district, Phrae province and 2. To study the administration model through cooperative network in community development of Mae Lai municipality, Muang Phrae district, Phrae province. The mixed method was used in this research by interviewing and using questionnaires. The results found that:

Quantitative result

The organization cooperation through cooperative organization network in community development of Mae Lai municipality, Muang Phrae district, Phrae province was at the high level (= 4.14). When consider each aspect, the result found that in realizing the same aspect was at the high level (=4.18). In realizing the same vision aspect was at the high level (=4.18). In addition, the aspect of benefits and the same interest, cooperation, enhancing each other, interdependence and exchanging was at the high level (=4.12), (=4.14), (=4.14), (=4.16) and (=4.15) respectively.

Qualitative result

The model of administration through cooperative organization network in community development of Mae Lai municipality, Muang Phrae district, Phrae province has the collaboration between the networks and has the aim to develop the community. The collaboration between the networks needs to exchange ideas with each other and accept the helpful reasons in order to have better understanding of people in the society. It is useful to have social benefits. The collaboration is the decision power of the group of persons in organization network to work together, be able to understand work situation and, especially, have the feeling of being a part of organization or group. The result also found that Mae Lai municipality has administration network in order that all sectors are involved in the administration of the municipality to develop the society effectively.

Keywords: Administration, Organization Network, Community Development

บทนำ

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารงานเป็นมรรคที่สำคัญซึ่งจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหาร ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าใน

ครอบครัวหรือองค์กรโดยอ้อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่สนใจและจำเป็นต้องการที่จะดำรงชีวิต ของมนุษย์ในสังคม มีทั่วไป มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักการกระจายอำนาจ ให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร (พระมหาสุชาติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), 2550 : 25-32) การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื่องบน โดยเป็นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยประชาชนออกเสียงประชามติ ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น และมีส่วนรับรู้ถึงปัญหาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตน (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539 : 29) การบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่จะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ประกอบเข้าด้วยกัน เช่น การมีความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงานของผู้บริหารและพนักงาน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ต้องมีคุณภาพดีจึงจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่หล่ายเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวในการบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่หล่ายได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย ตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อศึกษาการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชน และศึกษารูปแบบการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย จากการทบทวน แนวคิดทฤษฎีการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ 2) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 4) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และ 5) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ (1) ประชาชนที่

อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่หลาย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 4,574 คน (2) สัมภาษณ์เพิ่มเติมกับตัวแทนเอกชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในการการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 8 คน และผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านของตำบลแม่หลาย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 8 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการศึกษาทั้ง การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่สมาชิกเทศบาลตำบลแม่หลาย พนักงานเจ้าหน้าที่ เทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่จำนวน 4,574 คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชาชน จำนวน 4,574 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 14 ท่าน ประกอบด้วย

1. ตัวแทนเอกชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 8 คน
2. ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านของตำบลแม่หลาย อำเภอมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 8 คน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายของเขตเทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมือง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14, S.D. = 0.809$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในลำดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.811$) รองลงมาคือ ด้านการพึงพิงอิงร่วมกัน ($\bar{X} = 4.16, S.D. = 0.810$) ส่วนด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน อยู่ในลำดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.814$) ดังรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมือง จังหวัดแพร่ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.814$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการช่วยคิดช่วยทำในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.783$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หลาย ($\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.823$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านได้มีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 4.05, S.D. = 0.820$)

2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน พบว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.811$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ

พบว่า การมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยสูงสุด (=4.24, S.D. = 0.790) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการคิดกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน (=4.23, S.D. = 0.854) และการมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=4.09, S.D. = 0.808)

3) ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=4.12, S.D. = 0.815) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ประชาชนได้รับโอกาสในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ ค่าเฉลี่ยสูงสุด (=4.17, S.D. = 0.794) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางแผนการพัฒนาชุมชน (=4.13, S.D. = 0.818) และ ท่านมีความมั่นใจกับการบริหารเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=4.10, S.D. = 0.823)

4) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง พบว่าระดับการมีส่วนร่วมประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=4.14, S.D. = 0.795) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยสูงสุด (=4.22, S.D. = 0.740) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการรับรู้ในการพัฒนาชุมชน (=4.21, S.D. = 0.808) และการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=4.02, S.D. = 0.831)

5) ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=4.11, S.D. = 0.817) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการการพัฒนาชุมชนร่วมกับเครือข่าย ค่าเฉลี่ยสูงสุด (=4.18, S.D. = 0.841) รองลงมาคือ การได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (=4.13, S.D. = 0.840) และการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการวางแผนพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=4.04, S.D. = 0.762)

6) ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=4.16, S.D. = 0.810) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน ค่าเฉลี่ยสูงสุด (=4.22, S.D. = 0.782) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมกันการช่วยเหลือในการดำเนินงานของเทศบาล (=4.19, S.D. = 0.786) และการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเทศบาลกับกลุ่มเครือข่าย ค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=4.10, S.D. = 0.823)

7) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=4.15, S.D. = 0.805) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การท่านได้ร่วมในการติดต่อประสานงานเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยสูงสุด (=4.19, S.D. = 0.812) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายเทศบาลในการพัฒนาชุมชน (=4.17, S.D. = 0.807) และการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการส่งเสริมการจัดการด้านการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=4.10, S.D. = 0.807)

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่าย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สรุปได้ดังนี้

1) การบริหารของเทศบาลตำบลแม่หล่ายมีการบริหารจัดการด้านบริบท สภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหาของพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หล่ายการทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการพบปะ ประชุม

ปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของทุกคนในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์มากมายต่อทั้งประชาชนและท้องถิ่นนั้นๆ การมีส่วนร่วมนั้นเป็นอำนาจในการตัดสินใจ ของบุคคลกลุ่มต่างๆ องค์กร ในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานหนึ่งที่อาศัยความพร้อมเพรียงกัน การมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดสามารถเข้าใจสถานการณ์ของงานโดยภาพรวมทั้งหมดโดยเฉพาะการทำใหู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน กลุ่ม องค์กร ที่อยู่ใ้กระบวนการคิดริเริ่มตัดสินใจวางแผนงาน และดำเนินงาน เป็นต้น ที่ส่งผลให้เกิดการอุทิศตนในการปฏิบัติงานนั้นๆ มากยิ่งขึ้น

2) เทศบาลตำบลแม่ห้วยมีรูปแบบการบริหารองค์กรโดยใช้ระบบเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่ห้วย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างพร้อมเพรียงของเครือข่ายซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมเป็นผู้มีความริเริ่มที่ได้มุ่งใช้ความพยายามในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่ายอย่างพร้อมเพรียงทำให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกัน การทำกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน การบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่ห้วยมีการบริหารงานแบบเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารโดยจะให้การสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาแก่สถาน การศึกษาในโรงเรียนบ้านแม่ห้วยเป็นส่วนหนึ่งที่จะคอยช่วยเหลือเพื่อให้เยาวชนหรือคนในชุมชนได้มีการศึกษา การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายควรเป็นการมีส่วนร่วม คือ การร่วมคิดร่วมทำแบบพร้อมเพรียงกันปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ดำเนินงานด้วยความสามัคคีของประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

3) การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนจะส่งผลต่อการบริหารองค์กรของเทศบาลตำบลแม่ห้วย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การร่วมมือกันเป็นสิ่งที่ดีในการพัฒนาชุมชนจะทำให้การได้มาซึ่งผลประโยชน์และสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของนักปกครองกลุ่มของนักบริหารและกลุ่มของนักพัฒนา การมีส่วนร่วมคิดร่วมทำต้องปฏิบัติต่อประชาชนในชุมชนอย่างเสมอภาค ความตั้งใจที่ดีและมีความบริสุทธิ์ใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนตำบลแม่ห้วยให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การบริหารงานโดยการใช้เครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการบริหารงานองค์กรให้มีความแข็งแรงและมีความก้าวหน้าและให้ประชาชนได้รับทราบถึงปัญหาในการบริหารงานต่างๆ ขององค์กรด้วย จากการบริหารงานแบบร่วมคิดร่วมทำของเทศบาลตำบลแม่ห้วย ได้ให้องค์กรเครือข่ายมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นและปัญหาของประชาชนในพื้นที่เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรได้ขับเคลื่อนไปอย่างมีกระบวนการและรูปแบบการบริหารงานที่ดีเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในชุมชนบ้านแม่ห้วย

รูปแบบการบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนตำบลแม่ห้วย การส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นการร่วมมือกันดำเนินงานตามโครงการ จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูลด้านต่างๆและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนานั้น เป็นการบริหารงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ที่ประชาชนในชุมชนจะต้องร่วมกันกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ดำเนินการวางแผนงานด้วยตัวของเขาเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชุมชน จะช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาพัฒนาประสิทธิภาพของตนเองและสามารถวางแผนพัฒนาได้ด้วยตนเองในที่สุดชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถลงทุน

และปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์การทำงานในชนบท อย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ และในหลายๆ แห่งก็สามารถที่จะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลายๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนรู้จักคิดต้นทุนให้กับตนเองในการดำเนินงานและจะมีตระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้นเพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของซึ่งต่างไปจาก สภาพที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกจะมีอะไรเสียหายก็ไม่เดือดร้อนมากนัก และการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะรู้สึกว่าจะไม่ใช่ชุมชน นอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้เกิดการอุทิศตนในการปฏิบัติงานนั้นๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามแนวทางที่ได้วางไว้

การร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นหรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุกๆ ด้าน การที่ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ด้านสาธารณสุข ปลอดภัย ด้านการศึกษา ศาสนา กีฬาและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ถือเป็นผลของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา การเข้าถึงผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมหรือการช่วยเหลือปัจจัยการดำรงชีวิตเฉพาะหน้าบางประการ สำหรับผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาซึ่งอาจจะหมายถึงบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น จากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการได้รับผลประโยชน์จะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนและสังคมให้มากที่สุด ความพร้อมเพรียงกันของคนในชุมชนร่วมรับผิดชอบผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกันย่อมทำให้เกิดความสามัคคีและสามารถดำรงรักษาผลประโยชน์ของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน

การทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ดำเนินงานร่วมกับเทศบาล เพื่อการเป็นส่วนร่วมในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งที่ดีและให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากเพราะว่าองค์กรเครือข่ายจะเข้าถึงปัญหาได้รวดเร็วกว่าองค์กรหลัก เพราะว่าเป็นองค์กรที่ได้สัมผัสกับชุมชนโดยตรง และสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้โดยการร่วมมือกับเทศบาลตำบลให้เกิดประสิทธิภาพได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายเพื่อการพัฒนาชุมชนจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้การบริหารงานในด้านต่างๆ ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผลผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หลาย ตำบลแม่หลาย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนตำบลแม่หลายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนให้ความสนใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการช่วยคิดช่วยทำในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (= 4.20, S.D. = 0.783) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลแม่หลายมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีการให้ความสำคัญต่อองค์กรเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนจึงได้รับความร่วมมือจากองค์กรเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ช่อผกา ไชยมงคล** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของ ผู้นำชุมชนในการช่วยเหลือผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมอง ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและความต้องการของผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมองและผู้นำชุมชน ได้แก่ ด้านการเงินและงบประมาณ ด้านการให้บริการสาธารณสุขในชุมชน ด้านร่างกายและจิตใจและด้านเจตคติ

ของสมาชิกในชุมชนต่อผู้พิการและเจตคติของผู้พิการต่อตนเอง ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนา (ข้อผูก ขัยมงคล, 2553)

2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการเครือข่ายการพัฒนาชุมชน (= 4.24, S.D. = 0.790) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการแสดงวิสัยทัศน์ในการบริหารงานร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องการพัฒนาชุมชนแบบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาให้เกิดความเจริญในชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยุทธนา แดงนุ้ย** (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาเทศบาลตำบลกำแพง อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล” ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาเทศบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ / ดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับสูง

3) ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ประชาชนได้รับโอกาสในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ (= 4.17, S.D. = 0.794) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับในด้านต่างๆ จากการบริหารงานของเทศบาลเป็นอย่างดีจึงทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมเกียรติ วอนเพียร** (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ การบริหารงานของเทศบาลตำบลสารอง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาเทศบาลตำบลสารอง และสามารถสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลสารองที่มาใช้บริการ ของเทศบาลตำบลสารอง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน

4) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายการพัฒนาชุมชน (= 4.22, S.D. = 0.740) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าองค์กรเครือข่ายมีความสนใจที่จะร่วมมือกับเทศบาลตำบลแม่หลายในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญ และความสงบสุขของประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่หลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระโกศล มณีรัตน (ณัฐม)** (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมือง บางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนาก เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนากโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนาก

5) ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการจัดการการพัฒนาชุมชนร่วมกับเครือข่าย (= 4.18, S.D. = 0.841) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าองค์กรเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมเกียรติ ดันตังค์** (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชนในชุมชนเขตลาดกระบัง” ผลการวิจัยสรุปว่า การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของประชาชนในชุมชนเขตลาดกระบัง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการณ์เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

6) ด้านการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน (= 4.22, S.D. = 0.782) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าองค์กรเครือข่ายและเทศบาลตำบลแม่หลายมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญในด้านของความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุญเลิศ ไชยสวัสดิ์** (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนบริหารองค์การบริหารส่วน

ตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม

7) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ท่านได้ร่วมในการติดต่อประสานงานเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ($t = 4.19$, S.D. = 0.812) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการประสานงานของเทศบาลต่อองค์กรเครือข่ายมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ขำนิ มะโร** (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา”

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้องค์กรเครือข่ายแบบร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่หลาย ตำบลแม่หลาย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทางการวิจัย ดังนี้

- 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
- 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือในระดับจังหวัดแพร่
- 3) ควรศึกษาวิจัยประสิทธิภาพเครือข่ายการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

- ช่อผกา ไชยมงคล. “การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการช่วยเหลือผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมอง ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- ขำนิ มะโร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. การปกครองท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพินเนต พรินติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด, 2539.
- บุญเลิศ ไชยสวัสดิ์. (2550). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตการปกครองท้องถิ่น**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระโกศล มณีรัตน (ณัฐม). (2554). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). (2550). **คนตำราญานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ยุธนา แดงนัย. (2551). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาเทศบาลตำบลกำแพงอำเภอละงู จังหวัดสตูล”.

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สมเกียรติ ต้นตึงศ์วาณิช. (2550). “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชนในชุมชนเขตลาดกระบัง”. คณะครู
ศาสตรัฐศาสตรกรรม. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สมเกียรติ วอนเพียร. (2553). “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลสำโรง อำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี”. รัฐประศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา.